

Premier, prvi kritik

»Slovenija ne potrebuje več političnih bojev,« je dejal Miro Cerar po svoji zmagi na parlamentarnih volitvah julija letos. Njegova vlada in vzdušje, v katerem deluje, zaenkrat izpolnjujeta te želje: če odmislimo bežne napovedi privatizacije, ni vlada dr. Cerarja še z ničimer posebej razburila slovenske javnosti.

Toda kljub temu se velja vprašati, kaj natančno novi premier razume s to besedno zvezo, »politični boji«. Kakšno vlogo imajo politični konflikti danes? Tradicionalno se v politiki – ali vsaj v njeni evropski zgodovini – politični boji odvijajo na treh oseh. Prvič, politični boj lahko označuje tekmovanje, tj. agonistično razmerje med bolj ali manj enakimi tekmeci, ki si prizadevajo doseči neko privilegirano javno mesto, običajno oblast. Drugič lahko politični konflikt poteka po osi razmerja med vladajočim in vladanim. Tretjič pa politični boj označuje odnos med delujočim in nadzornikom, se pravi – najpogosteje – med vlado na eni strani ter nadzornimi institucijami in civilno družbo (vključno z mediji) na drugi, pri čemer nadzornik preverja zakonitost in etičnost ravnanj delujočega. Ena izmed bistvenih značilnosti sodobnih evropskih demokracij je ta, da se večina njenih konfliktov – večina dnevne politike – odvija v koordinatah zadnjega tipa političnih bojev. Osrednje zgodbe slovenske politike zadnjih dveh desetletij – v prvi vrsti nedvomno afera Patria – ne izhajajo iz navzkrižja med političnimi tekmeci ali med vladajočim in vladanimi, temveč iz konflikta med delujočim in njegovim nadzornikom. Še več, celo v vseslovenskih ljudskih vstajah, najmlajšem mitu slovenske zgodovine, se ljudstvo ni obrnilo proti vladi zato, ker bi trpelo njeno samovoljo, nasilje ali nesposobnost, temveč ker se je hotelo pridružiti njenim nadzornikom. Od tod absolutna, brezprizivna avtoriteta, ki jo

je v slovenski javnosti uživala Komisija za preprečevanje korupcije v času vodstva Gorana Klemenčiča. Od tod tudi občutek, da je z imenovanjem njegovega manj sposobnega naslednika Slovenija izgubila pomemben, nemara celo ključni del svoje državnosti. Izjavo dr. Cerarja, da mora Slovenija pustiti politične boje za seboj, moramo zato razumeti natanko v tem smislu, tj. v smislu političnega konflikta kot kritičnega razmerja med delujočim in njegovim nadzornikom. Slovenija mora po Miru Cerarju doseči stanje, v katerem ti funkciji ne bosta v nenehnem sporu. To seveda ne pomeni, da novi premier noče upoštevati vrednot, povezanih z nadzorovanjem politike, npr. etičnosti in omejevanja zasebnih interesov politikov. Ravno nasprotno: dr. Cerar je nadzorniško funkcijo preoblikoval v pozitivni politični program. Njegova vlada – in očitno tudi način, kako sam razume vlogo prvega ministra – je iz transparentnosti in neoporečnosti naredila vrednoti, ki ju ne uveljavljajo institucije, ločene od vlade, temveč jih za svoj osnovni princip, za svoje bistveno gibalno vzame vlada sama. V prvih mesecih Cerarjeve ekipe je tako postalo očitno, da premier svojih ministrskih kolegov ne bo le koordiniral, prav tako jim ne bo samo pomagal pri uresničevanju njihovih predlogov in vizij znotraj posameznih resorjev. Več kot to: prvi minister bo zagotavljal njihovo etičnost. In povsem na dlani je, da v takšni situaciji ni več prostora za politične boje v tem zadnjem, nadzorstvenem pome-

Komentar: Aljoša Kravanja

nu, kajti »prvi delujoči« in »prvi nadzornik« sta združena v eni sami funkciji.

Ob tem projektu je slovenska javnost – ki si sicer tako rada laska s pridevnikom »kritična« – ostala paralizirana. Kako lahko namreč nadzoruje nekoga, ki je sam prvi nadzornik? Kako naj ugleden novinar napiše kolumno o prvem ministru, ki je do včeraj tudi sam še pisal nič manj ugledne kolumne? Kako kritizirati poteze moža, ki je vzor trezne, umerjene kritike, in ki je v svojo ekipo pridobil celo paradigmo političnega nadzorstva, namreč dr. Klemenčiča? Ob kadrovsko izjemno nenavadnih izbirah dr. Cerarja – med njimi naj omenimo samo novo komisarko EU za promet in težave z ministrom za gospodarstvo – je domnevno kritična javnost molčala. Zelo verjetno je, da ne bo znala reagirati tudi v naslednjih mesecih.

Nedavna zgodovina propadlih političnih projektov in person na slovenski levici nas uči, da je ta »paraliza kritike« sicer pogost pojav, da pa je vedno le začasna. V večini primerov se je namreč iztekla v svoje nasprotje, v hiperkritiko, pogosto v osebno blatenje. Stranka Zares, LDS pod vodstvom Katarine Kresal, parlamentarni izlet Zorana Jankoviča, nazadnje vlada Alenke Bratušek: vsi ti projekti, ki so sprva potekali pod pragom kritične zavesti, so v javnosti naposled obveljali kot eksemplari korupcijskih zgodb. Medijsko ujčkanje in zaspanost institucij, zadolženih za bdenje nad politiko, na dolgi rok vedno proizvedeta svoje nasprotje: nasladen izbruh kritike, usmerjen v persono, ki je še včeraj veljala za nedotakljivo. Ali je Miru Cerarju uspelo odkriti formulo, kako se izogniti tej neugledni usodi? ●